

Picos de Europa - El Cornion (stan na rok 2017)

Marek Jędrzejczak - Speleoclub Wrocław

Picos de Europa to najwyższe pasmo Gór Kantabryjskich, z północy zamykających Półwysep Iberyjski. Potężne masywy wapiennych skał wynurzające się z Oceanu Atlantyckiego od lat przyciągały uwagę turystów, wspinaczy, speleologów i naukowców różnych dziedzin: biologów, geologów, geografów.

Urok swój Picos zawdzięczają nietypowemu położeniu, w stosunku do przyległych krain oraz bogatej przeszłości geologicznej. Picos de Europa są jednymi z najstarszych gór Europy a ich obecny charakter kształtowała przede wszystkim polodowcowo - krasowa historia geologiczna.

Fakt, że góry te położone są pomiędzy główną granią Gór Kantabryjskich a brzegiem oceanu, powoduje, że w Picos ma się do czynienia ze znacznymi deniwelacjami terenu. Zbocza północne opadają z wysokości około 2500 metrów na wąską, dziesięciokilometrowej szerokości płytę przyoceaniczną, natomiast stoki południowe przechodzą w główny masuw Gór Kantabryjskich. Tam zaczynają swój bieg płynące na północ rzeki: Riu Sella, Rio Cares, Rio Duja i Rio Deva. Płynąc w kierunku oceanu, oddzieliły one Picos od terenów sąsiednich oraz podzieliły, tysiąc pięciuset metrowej głębokości dolinami, na trzy masywy:

- masyw zachodni - El Cornion (2596 m n.p.m. Pena Santa de Castilla)
- masyw centralny - Los Urrieles (2648 m n.p.m. Torre de Cerreu)
- masyw wschodni - La Andara (2444 m n.p.m. Morra de Lechugales).

Łącznie Picos de Europa zajmują powierzchnię ok. 700 km², przy długości ze wschodu na zachód ok. 45 km i szerokości z północy na południe ok. 25 km. Administracyjnie podlegają trzem prowincjom: Asturii, Kantabrii i Leon. O atrakcyjności tych gór świadczy fakt, że już w 1918 roku został utworzony na znacznej części masywu zachodniego Park Narodowy - Parque Nacional de la Montaña de Covadonga. W roku 1995 obszar parku został powiększony i obecnie obejmuje wszystkie trzy masywy. Zmieniono też nazwę: Parque Nacional de Los Picos de Europa.

Dla speleologów góry mogą być interesujące, gdy ulegają procesom krasowienia, czyli fizykochemicznej erozji skał pod wpływem wody zawierającej dwutlenek węgla. Aby proces ten mógł zaistnieć, muszą być spełnione pewne warunki. Krasowieniu podlegają podatne na rozpuszczanie skały wapienne, w których podczas procesów tektonicznych powstały pęknięcia. Wnika w nie pochodząca z opadów woda, nasycona w atmosferze bądź glebie dwutlenkiem węgla i na przestrzeni wieków stopniowo poszerza szczeliny, aż do rozmiarów dostępnych dla badaczy.

Wszystkie te warunki Picos spełniają znakomicie. Nie bez znaczenia jest fakt, że w dalekiej przeszłości teren ten pokrywały lodowce. Wody spływające z topniejącego lodu i zalegających pól firnowych wnikały szczelinami w głąb masywu, niejednokrotnie niosąc ze sobą materiał skalny leżący bezpośrednio pod lodem. Powodowało to, razem z naciskiem potężnych mas lodu, tworzenie się charakterystycznych dla Picos głębokich kotłów krasowo-polodowcowych. Obecnie kotły te, wytworzonymi na przestrzeni wieków podziemnymi systemami hydrologicznymi, odprowadzają wody opadowe, których tutaj jest wybitnie dużo. Picos de Europa należą bowiem do jednego z trzech rejonów Europy o największych opadach. Jest to spowodowane ścieraniem się nad górami ogromnych mas chłodnego, wilgotnego powietrza znad Atlantyku z suchym i ciepłym powietrzem kontynentalnym. Suma rocznych opadów osiąga tu wielkość ok. 1100 mm (dla porównania w Polsce waha się ona pomiędzy 250-500 mm).

Potencjalne możliwości speleologiczne gór Picos de Europa potwierdzają odkrycia grotolazów z całej Europy. Na liście najgłębszych jaskiń masywu zachodzą częste zmiany. Obecnie 14 jaskiń położonych w tych górach przekracza głębokość 1.000 m. Nie raz bywało, że niektóre z nich były tymi najgłębszymi na świecie...

Lista najgłębszych jaskiń Picos de Europa (powyżej 750 m deniwelacji)

Lp	*	**	Nazwa	Masyw	Prowincja	Deniwelacja	Długość
1	8	1	Torca del Cerro del Cuevón - Torca de las Saxifragas	centralny	Asturia	1.589	7.060
2	11	2	Sima de la Cornisa – Torca Magali	centralny	Leon	1.507	6.445
3	14	3	Sistema del Trave	centralny	Asturia	1.441	9.167
4	34	8	Sistema del Hitu	zachodni	Asturia	1.264	8.022
5	36	9	Torca de los Rebecos	centralny	Asturia	1.255	2.228
6	37	10	Pozo del Madejuno	centralny	Leon	1.252	2.853
7	47	11	Torca Jou Sin Tierre	wschodni	Kantabria	1.203	b.d.
8	52	12	Piedras Verdes	centralny	Asturia	1.187	3.158
9	58	13	Torca Cuetu de los Senderos o Sima 56 de Andara	wschodni	Kantabria	1.169	5.700
10	59	14	Torca Idoubeda	centralny	Asturia	1.167	2.826
11	73	16	Sistema Julagua (Tormenta – la Texa)	zachodni	Asturia	1.102	6.923
12	87	17	Torca la Monda	centralny	Leon	1.053	b.d.
13	95	19	Sistema Castil - Carbonal	centralny	Asturia	1.028	6.000
14	101	20	Torca Urriellu	centralny	Asturia	(-1017, +5) 1.022	4.057
15	109	22	Torca Tortorios o La Pene Carbonal	centralny	Asturia	993	7.781
16	114	23	Torca del Valle del Agua	centralny	Asturia	974	7.907
17	116	24	Pozo de Cuetalbo	zachodni	Leon	972	3.189
18	121	25	Sistema Cemba Vieja ***	zachodni	Asturia	957	9.056
19	126	27	Pozo del Llastral	zachodni	Leon	(-944, +5) 949	b.d.
20	127	28	Torca Marino	centralny	Leon	943	b.d.
21	128	29	Pozu Cabeza Muxa	zachodni	Asturia	939	2.650
22	132	30	Pozu Vega Huerta	zachodni	Leon	930	b. d.
23	138	31	Torca del Hou de Cerru	centralny	Asturia	910	2.325
24	142	32	Sistema del Hou la Canal Parda ***	zachodni	Asturia	903	4.401
25	151	34	Pozo Traslambrión	centralny	Leon	887	b.d.
26	159	35	Pozu del Porru la Capilla ***	zachodni	Asturia	863	1.754
27	168	37	Torca de Cabeza Llamblera (Sil de Oliseda)	zachodni	Leon	846	b.d.
28	173	39	Torca de la Padiorna	centralny	Kantabria	836	1.590
29	177	40	Torca del Cueto de de los Calabrerros	wschodni	Kantabria	831	b.d.
30	192	45	Pozu Jultayu (Pozu del Ojo de la Bruja)	zachodni	Asturia	811	12.632
31	201	46	Torca de la Horcadina	centralny	Leon	803	3.919
32	205	48	Pozo Bajo Del Sedo	centralny	Leon	798	b.d.
33	208	49	Torca de la Mina Tere	wschodni	Kantabria	792	b.d.

* Miejsce na liście najgłębszych jaskiń świata (<http://www.caverbob.com/wdeep.htm> wg stanu na 22.09.2017 r.)

** Miejsce na liście najgłębszych jaskiń Hiszpanii (<http://www.caverbob.com/wdeep.htm> wg stanu na 22.09.2017 r.)

*** Odkrycia, do których przyczynili się Polacy (opisane poniżej)

Górami tymi interesują się grotolazi i speleolodzy z różnych krajów. Głównie działają tutaj kluby hiszpańskie, francuskie, angielskie, polskie i szwajcarskie. Działalność jaskiniową w Picos de Europa koordynują prowincjonalne federacje speleologiczne, czyli federacje: Asturyjska, Kantabryjska i Leon. Organizacje te przydzielają tzw. strefy eksploracyjne, ubiegającym się o to klubom, w zamian za rzetelną dokumentację prowadzonych tam badań i odkryć. Zapobiega to działalności chaotycznej i nieudokumentowanej, co jest szczególnie ważne biorąc pod uwagę fakt położenia na terenie parku narodowego.

„Polska strefa eksploracyjna”

Polakom eksplorującym masyw zachodni (El Cornion) Picos de Europa od roku 1978, Parque Nacional de Picos de Europa (do 1995 r. Parque Nacional de la Montaña de Covadonga), za pośrednictwem Federación d’Espeleología del Principáu d’Asturies (FESPA), przydzielił do eksploracji rozległy rejon w asturyjskiej części masywu.

Do roku 2016 obejmował on północne stoki m. in. takich szczytów jak: Torre Santa María (2.486 m n.p.m.), Torre de la Canal Parda (2.350 m n.p.m.) i Torre del Alba (2.390 m n.p.m.), zajmując powierzchnię ok. 4,5 km². Najwyższym punktem strefy był wierzchołek Torre del Alba o wysokości 2.390 m n.p.m., najniższym natomiast dno kotła Hoos de Resecu położone na wysokości ok. 1460 m n.p.m.

W roku 2008 zapoczątkowano współpracę z członkami Sección de Exploraciones Subterráneas de Centro Excursionista de Valencia (CEV) i wspólną eksplorację połączonych stref nie rozdzielonych już sztucznie ścieżką biegnącą z Colluáu La Fragua przez Las Barrastrosas i Hou Las Astrurianos do Hou Santu.

W roku 2017, ze względu na wycofanie się ze swojego rejonu Sección de Exploraciones Subterráneas de Centro Excursionista de Valencia (CEV), rejon Speleoclubu Wrocław został powiększony o 0,8 km² i obecnie

zajmuje powierzchnię 5,3 km². Najwyższym punktem strefy jest wierzchołek Torre Santa María (2.486 m n.p.m.).

Za początek eksploracji tej części El Cornion należy uznać rok 1961, kiedy to grotolazi z Grupo de Espeleologia Polifemo (GEP) przeprowadzili pierwszy rekonesans, potwierdzający atrakcyjność speleologiczną rejonu. W jego wyniku rok później zostaje poznana przez grotolazów angielskich Cueva la Fragua o głębokości 165 m.

Rok 1961 to również początek eksploracji masywu przez wyprawy Oxford University Cave Club (OUCC), których członkowie najpierw eksplorują rejon Llagu de Enol i Llagu la Ercina, by później przenieść się w rejon Vega d'Aríu.

Na początku lat siedemdziesiątych terenem obecnie eksplorowanym przez Polaków zainteresowali się grotolazi francuscy ze Speleo Club Orsay de Faculte (SCOF) prowadzący systematyczną działalność w latach 1972-75. Ze względu na duży obszar skoncentrowali się głównie na zachodniej i południowo-zachodniej części rejonu.

W roku 1972 Francuzi eksplorują Rede de las Barrastrosas (G-7), w którym osiągają głębokość 215 m. Odkrywają także jaskinię Pozu la Porra L'Altiquera (H-11 - obecnie poza granicą strefy), którą penetrują do głębokości -73 m.

Rok później, w 1973 r., dołączają do Rede de las Barrastrosas (G-7) jaskinię G-4 i pogłębiają system do 315 m. W tym samym roku agent schroniska Vegarredonda odkrywa otwór Pozu los Desvíos (F-3).

Rok 1974 to rok rozpoczęcia eksploracji w Sima de la Torre de los Traviesos (Torre del Alba) o de los Organos (A-1), w której osiągnięto wówczas głębokość 330 m.

W Pozu la Porra L'Altiquera (H-11) członkowie GEP przekroczyli -350 m. W tym samym roku członkowie narodowej wyprawy hiszpańskiej „Rondiella '74” odkryli w przyległym rejonie, na południe od Las Barrastroses, w pobliżu granicy strefy, Sima de Cemba Vieja (Cem.), w której osiągnęli głębokość -75 m.

W roku 1975 członkowie SCOF i SOUC w Sima de la Torre de los Traviesos (Torre del Alba) o de los Organos (A-1) eksplorują do głębokości 416 m. W Pozu los Desvíos (F-3) osiągają głębokość 280 m. Do Rede de las Barrastrosas (G-7/G-4) dołączają kolejną jaskinię – G-5. Odkrywają również jaskinię Pozu del Porru de los Garapozales (A-3), którą poznają prawdopodobnie do głębokości ok. 60 m. Rok 1975 to ostatni rok działalności SCOF w tej części masywu.

Łącznie członkowie SCOF odkryli w tym rejonie ok. 50 jaskiń. Równocześnie rozpoczęli eksplorację w innym, bardziej perspektywicznym jak sądzono rejonie Valle Ozania, co doprowadziło do zaniechania eksploracji w tej strefie.

Najgłębsze poznane wówczas jaskinie to:

- Sima de la Torre de los Traviesos (Torre del Alba) o de los Organos (A-1), -416 m
- Rede de las Barrastrosas (G-7/G-5/G-4), -315 m
- Pozu los Desvíos (F-3), -280 m.

W roku 1977 członkowie GMT osiągają w Sima de Cemba Vieja (Cem.) głębokość 310 m (287 po weryfikacji pomiarów jaskini).

Działalność Polaków

1978 Pierwszą polską wyprawą była rekonesansowa wyprawa zorganizowana przez Speleoklub Warszawski (SW) w 1978 r. Jej członkowie m. in. odwiedzili Rede de las Barrastrosas (G-7/G-5/G-4) oraz Pozu los Desvíos (F-3), którą pogłębiono do -323 m. Ponadto prowadzono eksplorację powierzchniową penetrując łącznie 31 jaskiń w większości dotychczas nieeksplorowanych (głębokości do 70 m).

1979 Od tego roku regularną działalność rozpoczął Speleoklub Gliwicki (SG), skupiając się głównie na działalności w stosunkowo mało poznanej przez członków SCOF części rejonu.

W roku 1979 prowadzono działalność w niższych partiach masywu. Odkryto kilka jaskiń, m. in.: Sima Profunda (-190 m), Sima de Nieve (-98 m) oraz Sima Cantu Llimpóu (-76 m). Penetrowano także wstępne partie jaskini Pozu los Desvíos (F-3).

W Sima de Cemba Vieja (Cem.) członkowie Sección de Espeleología Ingenieros Industriales (SEII) osiągają głębokość -350 m. (-319 po weryfikacji), natomiast w Pozu la Porra L'Altiquera (H-11) grotolazi z GEP -418 m.

W tym samym roku członkowie OUCC odkrywają i eksplorują do głębokości 354 m, w rejonie Vega de ARiú, jaskinię Sima del Hitu, późniejszą najgłębszą jaskinię całego masywu zachodniego.

1980 Prowadzono działalność w poznanych jaskiniach pogłębiając: Pozu los Desvíos (F-3) z głębokości -280 do -323 m, Sima Profunda z -190 na -204 m oraz Sima Cantu Llimpóu z -76 na -128 m. Zwiedzono również Sima de la Torre de los Traviesos (Torre del Alba) o de los Organos (A-1).

Przy granicy strefy, po stronie eksplorowanej przez Anglików, członkowie Oxford University Cave Club (OUCC) odkryli Sima Conhürtáu (1/6) nie podejmując jednak eksploracji. Cały czas kontynuują penetrację Sima del Hitu, w której osiągają poziom -859 m.

1981 Przez szereg lat, ze względu na sytuację w kraju, Polacy w Picos nie przyjeżdżają.

Hiszpanie z SEII w Sima de Cemba Vieja (Cem.) osiągają głębokość -550 m (-522 po weryfikacji). Jest to pierwsza tak głęboka jaskinia w tej części masywu.

W rejonie Vega de ARiú członkowie OUCC dołączają kolejne jaskinie rozbudowując tym samym Sistema del Hitu. Docierają w nim do głębokości 1135 m, przekraczając po raz pierwszy w całym Picos de Europa „-1000”. Do dnia dzisiejszego jest to nadal najgłębsza jaskinia masywu zachodniego a jej obecna deniwelacja to 1.264 m.

1982 W Sima de Cemba Vieja (Cem.) Hiszpanie z SEII oraz Anglicy z Lancaster University Speleological Society (LUSS) osiągają syfon końcowy na głębokości -703 m (-586 po weryfikacji).

Anglicy z OUCC schodzą na -520 w leżącej bezpośrednio przy granicy strefy polskiej Pozu Horcada Blanca (F2).

1983 Anglicy osiągają syfon końcowy w Pozu Horcada Blanca (F2) na głębokości -594 m.

1984 Po długiej przerwie w Picos pojawiają się Polacy. Zapoczątkowana w 1980 roku penetracja jaskini Sima de la Torre de los Traviesos (Torre del Alba) o de los Organos (A-1) kończy się na poziomie osiągniętym przez Francuzów (-416 m).

Podczas tej wyprawy rozpoczęto eksplorację praktycznie nieznaną południowo-wschodniej części rejonu, czego wynikiem było odkrycie ponad 40 (m. in. A-30), w większości płytkich, jaskiń.

Jedynie jaskinia A-11 (Pozu del Porru la Capilla) stwarza pewne możliwości. W trakcie jej eksploracji, w ostatnim dniu wyprawy, na głębokości ok. -80 m, dochodzi do wypadku. W czasie gwałtownego przyboru wody ginie Piotr Kołodziej. Jaskinia została poznana do głębokości ok. -180 m.

W tym też roku powyżej Sima de Cemba Vieja (Cem.) członkowie Speleo Club de la Universidad Politécnica de Valencia (SCP) odkrywają Pozu la Parodia (SCP 111) i osiągają w niej głębokość ok. -240 m. Eksplorują również w polskiej części Las Barrastrosas jaskinię SCP 134 do głębokości ok. -38 m.

Grotolazi z OUCC dokonują połączenia Pozu los Perdices (F7) z Pozu Horcada Blanca (F2) tworząc Sistema Horcada Blanca (F2/F7) o głębokości 594 m.

1985 Przeciągające się postępowanie Komisji Wypadkowej przy Komisji Taternictwa Jaskiniowego Polskiego Związku Alpinizmu, powołanej do wyjaśnienia przyczyn wypadku Piotra Kołodzieja, powoduje, że wyprawa Speleoklubu Gliwice nie została zorganizowana.

Tymczasem członkowie SCP na głębokości -332 dokonują połączenia Pozu la Parodia (SCP 111) z Sima de Cemba Vieja (Cem.), tworząc system o łącznej głębokości -810 m (-633 po weryfikacji). W SCP 134 osiągają głębokość -157 m.

Grotolazi z OUCC w Sima Conhürtáu (1/6) osiągają głębokość -452. Eksplorują również do -382 m Pozu del Redondu (F-20) oraz do -80 m jaskinię 2/6.

1986 Jeszcze zimą zorganizowano wyprawę gliwicko – częstochowską, której oficjalnym organizatorem była Sekcja Taternictwa Jaskiniowego Częstochowa (STJC). Zmiana organizatora była spowodowana

przedłużającym się postępowaniem Komisji Wypadkowej. Ostatecznie komisja nie zakończyła swych prac, a po latach nawet Speleoklub Gliwice przestał monitorować o ustosunkowanie się do sprawy. W sezonie letnim, kontynuowano natomiast eksplorację Pozu del Porru la Capilla (A-11). Osiągając poziom -400 pewnym się staje, że może być to kolejna głęboka jaskinia tej części Picos.

Działająca, wspólnie z członkami SCP, w strefie bezpośrednio sąsiadująca ze strefą przydzieloną Polakom, wyprawa z Katowickiego Klubu Speleologicznego (KKS) osiąga m. in. w jaskini SCP 134 głębokość -240 m. Członkowie wyprawy zniechęceni rezultatami eksploracji powierzchniowej czynią starania, by wspólnie z SCP eksplorować inne rejony w pozostałych masywach Picos de Europa.

W strefie angielskiej grotolazi z OUCC dokonują połączenia jaskini 2/6 z Sima Conhürtáu (1/6) tworząc Sistema Conhürtáu, w którym osiągnęli głębokość -655 m. W Pozu del Redondu (F20) docierają do poziomu -582 m kończąc tym samym eksplorację w pobliżu granicy z polską strefą.

1987 Organizatorem wypraw ponownie zostaje Speleoklub Gliwice. Kilkuletnia eksploracja Pozu del Porru La Capilla (A-11) przynosi wreszcie długo oczekiwane efekty. Osiągnięty zostaje syfon końcowy na głębokości -863 m.

W rejonie Vega Huerta, po południowej stronie Torre Santa de Castilla, na wyprawie angielsko – hiszpańskiej działają członkowie Speleoklubu Bielsko – Biała. Uczestniczą w eksploracji Pozo Cuetalbo (M-2), w której, na tej wyprawie (ale bez udziału Polaków), osiągnięty zostaje syfon na głębokości 972 m. Aktywnie uczestniczą również w eksploracji powierzchniowej.

Zespół KKS, który rok wcześniej działał wspólnie z członkami SCP, tym razem, również na zaproszenie SCP, działa samodzielnie na północnych stokach Masywu Wschodniego (Andara), w górnej części doliny Arroyo de los Lobos. Wyprawa odkrywa ok. 30 obiektów o nieznacznej głębokości, przy czym połowa z nich jest warta udokumentowania. Pomimo nadziei na wspólną eksplorację z członkami SCP Masywu Centralnego (Uriellu), zespół KKS w Picos de Europa w kolejnych latach już nie powróci.

1988 Kolejna polska wyprawa SG to systematyczne prace w poszukiwaniu nowych, wysoko położonych otworów. W czasie prac terenowych zinwentaryzowano ok. 100 nowych otworów, również w wydawałoby się dobrze poznanej strefie G (m. in. G-13). Odkrytą w 1984 r. jaskinię A-30 poznano do głębokości ok. -100. Równocześnie podjęto działalność w systemie Rede de las Barrastrosas (G-7/G-5/G-4) stwierdzając w nim możliwości kontynuacji.

1989 Ogrom przewidywanych prac eksploracyjnych spowodował, że w roku tym z Polski wyjechały w Picos dwie wyprawy: wyprawa SG, która miała na celu dalszą eksplorację strefy A oraz wyprawa Sekcji Grotolazów Klubu Wysokogórskiego we Wrocławiu (SGKWW), która zająć się miała strefą G. Niewielka wyprawa SG eksploruje jaskinię A-30 do głębokości -265 m. W tym samym czasie duża wyprawa SGKWW penetruje strefę G. Oznaczono 10 nowych jaskiń o nieznacznych głębokościach, zwiedzono większość znanych jaskiń strefy oraz potwierdzono możliwości eksploracji w Rede de las Barrastrosas (G-7/G-5/G-4). Głównym osiągnięciem było wyeksplorowanie jaskini Pozu de las Barrastrosas (G-13) do głębokości -429 m. Dalsza działalność została przerwana wypadkiem Wiesława Śmigielskiego, który po czternastometrowym upadku w G-13 doznał złamania żebra i urazu kręgosłupa. Pięciodniowa akcja ratunkowa kończy działalność wyprawy.

Eksplorację strefy SCP przejmuje Sección de Exploraciones Subterráneas de Centro Excursionista de Valencia (CEV) m. in. odkrywając i poznając do głębokości -30 jaskinię Pozu del Aguja de Enol (CEV 181).

1990 Problemy wewnętrzne klubu powodują, że wyprawa SG nie została zorganizowana. Z kolei wyprawa SGKWW borykając się z problemami kadrowymi ostatecznie zostaje odwołana.

Członkowie CEV w jaskini Pozu del Aguja de Enol (CEV 181) osiągnęli głębokość -209 m.

1991 Regularną działalność eksploracyjną po członkach SG podejmują wyprawy organizowane przez Speleoklub Wrocław (SCW). Rekonesansowa wyprawa skupia swą działalność na jaskini A-30, której wynikiem jest pogłębienie tej jaskini z -245 do -552 metrów.

1992 Ze względu na problemy wizowe wyprawa SCW została odwołana.

- 1993** Kolejna wyprawa SCW kontynuuje eksplorację jaskini A-30, która po wyprawie w roku 1991 otrzymała nazwę Pozu del Picu de los Asturianos. Próby pokonania zawaliska w sali końcowej nie przyniosły rezultatów. Wspinając się metodą sztucznych ułatwień osiągnięto na zawalisku poziom -480 m, rezygnując z dalszej wspinaczki ze względu na kruszyznę. Prowadzona była również eksploracja powierzchniowa, której wynikiem było oznaczenie kilku nowych otworów. Wyprawie przez większość czasu jej trwania towarzyszyły opady znacznie ograniczające możliwości działania.
- 1994** Głównym celem wyprawy SCW była eksploracja Pozu del Picu de los Asturianos (A-30), w której dotarto do głębokości -726 m. Kontynuowano również działalność powierzchniową w dwóch strefach: kotła Hoyo de Arenizas (C) oraz Canalón da Los Desvíos (F). W pierwszej z nich pomimo systematycznej penetracji nie znaleziono jaskini głębszej niż 50 m. W drugiej natomiast odkryto otwór F-17, który okazał się wejściem do jaskini o głębokości -477 m. Po przyłączeniu wyższego otworu F-18 stworzono system Sistema del Canalón de Los Desvíos (F-17/F-18) o głębokości -501 m. Odkryto również otwór F-15.
- 1995** Kontynuowano eksplorację Pozu del Picu de los Asturianos (A-30) i równolegle prowadzono eksplorację jaskini Sima de la Torre de los Traviesos (Torre del Alba) o de los Organos (A-1) co doprowadziło do ich połączenia i stworzenia dużego i ciekawego systemu jaskiniowego - Sistema del Hou de la Canal Parda (A-1/A-30). Tradycyjnie penetrowano Hoyo de Arenizas (C) i tradycyjnie odkryto kilka nowych płytkich jaskiń (np. C-7; ok. -70 m). Kontynuowano również działalność w Canalón de los Desvíos (F). Eksplorując jaskinię F-15 połączono się ze znanymi partiami Sistema del Canalón de los Desvíos (F-18/F-17) znacznie rozbudowując ten system.
- 1996** Pogłębiono Sistema del Hou de la Canal Parda (A-1/A-30) do głębokości -903 m, kończąc tym samym eksplorację w tym systemie. Poszukiwano również wyżej położonych otworów zarówno tego systemu jak i Pozu del Porru la Capilla (A-11). Bez rezultatów penetrowano także Pozu los Desvíos (F-3) pod kątem połączenia z Sistema del Canalón de los Desvíos (F-15/F-17/F-18).
- 1997** Głównym celem wyprawy była eksploracja jaskini Pozu de las Barrastrosas (G-13). Odkryto i negatywnie wyeksplorowano w niej dwa boczne ciągi: z poziomu ok. -270 do ok. -350 m i z poziomu ok. -170 do ok. -230 m. Również na dnie jaskini (-429 m) nie stwierdzono możliwości kontynuowania eksploracji. Prowadzono również eksplorację powierzchniową w okolicach Hou de la Canal Parda, Hoyo de Arenizas, Horcada Blanca oraz strefie G. Pomimo sprawdzenia znacznej ilości zarówno znanych jak i odkrytych w czasie wyprawy otworów nie uzyskano większych głębokości.
- 1998** Dzięki odkryciu horyzontalnego ciągu wodnego pogłębiono z głębokości -501 do -542 m oraz znacznie rozbudowano w poziomie Sistema del Canalón de los Desvíos (F-18/F-17/F-15). Eksplorowano poznaną przez członków SCOF, prawdopodobnie do głębokości ok. -60 m, Pozu del Porru de los Garapozales (A-3) do głębokości 432 m, pozostawiając w rejonie dna otwarty problem eksploracyjny. Eksplorowano także jaskinie w zboczach La Xunciana. Działając w G-1 (-190) połączono się z niewielką G-6 oraz z Rede de las Barrastrosas (G-7/G-5/G-4). Niestety połączenia tego nie zdążono w czasie wyprawy skartować. Eksploracja G-7/G-4 nie przyniosła większych rezultatów. W strefie C pogłębiono z -70 do -133 m Pozu de los Cristales (C-1) kończąc eksplorację w korku śnieżnym. Bez większych rezultatów eksplorowano także w Pozu del Porru la Capilla (A-11 - 863) ciąg na poziomie ok. -250 oraz jaskinie na północno-zachodnich zboczach Torre del Alba.
- 1999** Działalność całej wyprawy była podporządkowana barwieniu. Jego celem było uzyskanie informacji odnośnie odwodnienia Sistema del Hou de la Canal Parda (A-30/A-25/A-14/A-1), Pozu del Porru de la Capilla (A-11), Sistema Conjurtau (1/6, 2/6) w strefie Oxford University Cave Club i Sistema del Canalón de los Desvíos (F-18/F-17/F-15). Końcowe, zalane partie tych jaskiń położone są pod kotłem Hou de los Desvíos, gdzie być może się łączą prowadzone przez nie wody, które są odprowadzane dalej. Wyniki barwienia, którego dokonano w Pozu del Porru de la Capilla (A-11) na głębokości -250 m, potwierdziły możliwość odwadniania przez Ríu Redimuña (Pomperi), niewykluczyły odwodnienia do Ríu Casañu, natomiast zdecydowanie zaprzeczyły odprowadzeniu wód do Ríu Hunhumia. Podjęto również eksplorację końcowego jeziora w Pozu del Porru de la Capilla (A-11). Niestety nie przyniosła ona rezultatów.

- 2000** Kolejna wyprawa, której jednym z głównych celów było badanie kierunków odwodnienia masywu. Tym razem badano odpływy z południowo – zachodniej części strefy (rejon Las Barrastosas). Barwienie przeprowadzone w Pozu de las Barrastosas (G-13) na głębokości ok. –390 m. zakończyło się niepowodzeniem. Obserwacje w Ríu Hunhümia, Ríu Redimuña (Pomperi) i La Beyera (Ríu del Osu) nie przyniosły rezultatów.
Podjęto również działania eksploracyjne w innych obiektach. W Pozu del Porru de los Garapozales (A-3), próbowano obejść końcowe zawalisko jednak bez rezultatów.
W Pozu los Desvíos (F-3) dokonano kolejnego rekonesansu, którego jedynym rezultatem było przyłączenie niewielkiego otworu F-3B położonego nieopodal otworu głównego.
Bez efektów zakończyła się także próba eksploracji w Rede de las Barrastosas (G-7/G-5/G-4).
Poszukiwania powierzchniowe przyniosły odkrycie ponad 30 nowych otworów płytkich jaskiń.
- 2001** W trakcie wyprawy prowadzono intensywną eksplorację powierzchniową w strefie B. Jej wynikiem było odkrycie jaskini B-12, w której osiągnięto głębokość 404 m.
- 2002** Kontynuowano eksplorację jaskini B-12. Rozpoczynając działania na poziomie -396, na głębokości – 706 m dokonano połączenia z Sistema del Canalón de los Desvíos (F-18/F-17/F-15). Dołączając wysoko i daleko na południe położony otwór B-12 znacznie rozbudowano system na południe, zwiększając tym samym jego głębokość do 736 m.
Prowadzono również intensywne poszukiwania powierzchniowe w strefie C i D. Ich wynikiem było odkrycie jaskini D-9, w której osiągnięto głębokość 324 m.
- 2003** Kontynuowano eksplorację jaskini D-9. Zgodnie z przewidywaniami, na głębokości –486 m połączono się ze znanymi partiami Sistema del Canalón de los Desvíos (B-12/F-18/F-17/F-15). Tym samym rozbudowano system, tym razem w kierunku wschodnim. Przy długości 4,8 km Sistema del Canalón de los Desvíos stał się najdłuższym obiektem w tzw. „polskiej strefie eksploracyjnej”.
Eksplorowano również odkrytą w trakcie wyprawy jaskinię A-38, w której na głębokości –123 m połączono się ze znanymi partiami Pozu del Porru la Capilla (A-11).
Powrócono do eksploracji jaskini Pozu del Porru de los Garapozales (A-3). Tym razem udało się obejść końcowe zawalisko i dotrzeć na głębokość –457 m.
- Wieloletnie wysiłki członków wypraw OUCC przynoszą kolejny sukces – drugą jaskinię w masywie zachodnim przekraczającą głębokość 1000 m. W wyniku połączenia Pozu Joulagua z Asopladeru la Texa powstaje Sistema Joulagua - la Texa o głębokości 1004 m (obecnie 1.102 m).
- 2004** Kontynuowano eksplorację jaskini Pozu del Porru de los Garapozales (A-3). Niestety po pokonaniu stosunkowo krótkiego odcinka eksploracja w tym ciągu zatrzymała się na poziomie – 490 w zawalisku. Poszukiwanie obejścia nie przyniosło rezultatów.
- 2005** Głównym celem wyprawy była eksploracja jaskini Pozu del Porru de los Garapozales (A-3). Niestety nie udało się posunąć głębiej niż poziom osiągnięty w roku 2004, czyli –490 m. Po sprawdzeniu wszystkich narzucających się problemów stwierdzono brak dalszych możliwości eksploracyjnych i podjęto decyzję o definitywnym zakończeniu działalności w tej jaskini.
Odkryto dwa nowe otwory w strefie B, które połączyły się z Sistema del Canalón de los Desvíos (B-12/D-9/F-18/F-17/F-15) w jaskini B-12. W jaskini B-39 nastąpiło to na głębokości –261 m, natomiast w B-42 na –320. Tym samym długość tego siedmiotworowego już systemu wzrosła do 5.439 m pomierzonych ciągów.
- 2006** W trakcie eksploracji powierzchniowej odkryto nowy otwór – F-44 położony na zachód od Sistema del Canalón de los Desvíos (B-12/B-42/B-39/D-9/F-18/F-17/F-15). Na głębokości 582 m doszło do połączenia ze znanymi partiami systemu. Tym samym jego długość wzrosła do 6.610 m. Rezultaty wyprawy potwierdziły tezę o budowie systemu, który promieniście drenuje powierzchnię wokół Canalón de los Desvíos sprowadzając wody pod Hoón de los Desvíos.
- W jaskini Pozu del Aguja de Enol (CEV 181) członkowie CEV osiągają głębokość –493 m. Eksploracja w tej jaskini jest szczególnie trudna, ze względu na rzadko umożliwiający wejście głębiej, korek śnieżno-lodowy w ciasnej studni wejściowej.
- 2007** Nienajlepsza pogoda towarzysząca wyprawie spowodowała redukcję celów do jaskiń w jakich można było w miarę bezpiecznie działać podczas opadów deszczu. Podjęto więc próbę eksploracji na dnie Rede de las Barrastosas (G-1/G-7/G-4/G-5) w tzw. „Wielkim Meandrze”. Potwierdzono możliwości eksploracyjne w tym rejonie jednak wymiernych efektów nie osiągnięto.

- 2008** Głównym celem wyprawy była wspólna, z członkami Sección de Exploraciones Subterráneas de Centro Excursionista de Valencia (CEV), eksploracja jaskini Pozu del Aguja de Enol (CEV 181). W jej wyniku osiągnięto głębokość -570 m nie kończąc eksploracji. Północno-wschodnia część jaskini znacznie zbliżyła się do jaskini Pozu de las Barrastrosas (G-13) wykorzystującej w swoim rozwoju to samo pęknięcie tektoniczne.
Bez większych rezultatów podejmowano również próby eksploracji na dnie Rede de las Barrastrosas (G-1/G-7/G-4/G-5) w tzw. „Wielkim Meandrze” oraz w Pozu de los Desvíos (F-3).
- 2009** Duża ilość zalegającego po zimie śniegu znacznie utrudniła kontynuację eksploracji jaskini Pozu del Aguja de Enol (CEV 181), którą prowadzono wspólnie z członkami Sección de Exploraciones Subterráneas de Centro Excursionista de Valencia (CEV). Zasypana śniegiem pierwsza studnia wymagająca odkopania i duża ilość wody z topniejącego śniegu w dalszej części, skutecznie opóźniały działalność w tej jaskini. Ostatecznie osiągnięto głębokość ok. 671 m, niestety nie kartując odkrytych nowych ciągów, ale za to nie kończąc eksploracji.
Równolegle prowadzono prace eksploracyjne w jaskini Pozu de las Barrastrosas (G-13), w której głównym celem było obejście zawałiska zalegającego w Sali Iberia położonej na dnie jaskini, na poziomie -429. Po serii wspinaczek metodą sztucznych ułatwień osiągnięto poziom -320, gdzie otworzyły się możliwości posuwania się w dół. Nie kończąc eksploracji osiągnięto głębokość 458 m.
Podejmowano również kolejne próby eksploracji na dnie Rede de las Barrastrosas (G-1/G-7/G-4/G-5) w tzw. „Wielkim Meandrze”, które nie przyniosły rezultatów.
U stóp północnej ściany Torre Santa Maria odkryto otwór (w roku 2011 zanumerowany przez członków CEV jako PE001), którego eksploracji nie podjęto.
- 2010** Wspólnie z niewielką grupą członków Sección de Exploraciones Subterráneas de Centro Excursionista de Valencia (CEV) kontynuowano eksplorację jaskini Pozu del Aguja de Enol (CEV 181) oraz Pozu de las Barrastrosas (G-13). Działając poprzez otwór G-13 na poziomie -545 dokonano połączenia z CEV 181 (-596 w CEV 181) a następnie osiągnięto syfon na głębokości 785 m. Tym samym po raz pierwszy osiągnięto bazę erozyjną poprzez otwory strefy G, potwierdzając również powiązanie hydrogeologiczne z pozostałą częścią strefy. Sistema Pozu del Aguja de Enol - Pozu de las Barrastrosas (CEV181/G-13) przy głębokości 785 m i długości 4,3 km osiągnął znaczącą rozciągłość poziomą 1,1 km i znacznie się zbliżył do ośmiotworowego Sistema del Canalón de los Desvíos (B-12/B-42/B-39/F-44/D-9/F-18/F-17/F-15).
- 2011** Bezskuteczną okazała się próba połączenia Sistema Pozu del Aguja de Enol - Pozu de las Barrastrosas (CEV181/G-13) z Sistema del Canalón de los Desvíos (B-12/B-42/B-39/F-44/D-9/F-18/F-17/F-15). Działalność prowadzono w rejonie syfonu, którego obejścia w kierunku północno-wschodnim nie znaleziono.
Reeksplorowano Sima Cemba Vieja (CEM) od otworu do syfonu końcowego na poziomie -587. Celem tych działań było połączenie z Sistema Pozu del Aguja de Enol - Pozu de las Barrastrosas (CEV181/G-13). Wykonano też nową dokumentację jaskini weryfikując archiwalne dane oraz potwierdzając możliwość połączenia tych systemów.
Eksplorowano odkrytą w roku 2009 jaskinię Pozu de la Torre Santa Maria (PE001) do głębokości 300 m.
- 2012** Działając od Pozu de la Aguja de Enol (CEV181) udało się połączyć Sistema Pozu de la Aguja de Enol - Pozu de las Barrastrosas (CEV181/G-13) z Sistema Cemba Vieja (CEM/SCP111). W wyniku połączenia system uzyskał 890 m deniwelacji, ok. 6 km długości oraz bez mała 1,4 km rozciągłości poziomej.
W Sistema Pozu de la Aguja de Enol - Pozu de las Barrastrosas (CEV181/G-13) przeprowadzono również badanie przepływu, które potwierdziło odwadnianie tego systemu przez wywierzysko Güeyos de la Texá czyli rzekę Ríu Redimuña (Pomperi).
Kontynuowano eksplorację Pozu de la Torre Santa Maria (PE001), w której osiągnięto poziom -677 m nie kończąc eksploracji. Poszukiwano też wyższych otworów tej jaskini w północnej ścianie Torre Santa Maria, ale nie przyniosły one rezultatów. Poprzez działania w partiach przyotworowych uzyskano natomiast niewielkie przewyższenie.
- 2013** Działania wyprawy koncentrowały się na eksploracji Pozu de la Torre Santa Maria (PE001). W najniższych partiach jaskini udało się osiągnąć nową głębokość 775 m nie kończąc eksploracji. Z kolei w partiach najwyższych prowadzono działalność w celu uzyskania przewyższenia lub znalezienia wyższych otworów poprzez wspinaczki w górnych partiach początkowych studni jaskini. Po przebadaniu widocznych i narzucających się problemów wyznaczono jeden „przodek”, którego eksploracji z braku czasu nie podjęto.

Pomimo braku osiągnięcia syfonu zdecydowano się również na dokonanie barwienia w rejonie aktualnego dna. Niestety nie uzyskano rezultatów pozwalających na ich wykorzystanie.

2014 Zła pogoda uniemożliwiła kontynuację eksploracji Pozu de la Torre Santa Maria (PE001). Również eksploracja powierzchniowa nie przyniosła znaczących efektów.

2015 Próby eksploracji Pozu de la Torre Santa Maria (PE001) w rejonie dna nie przyniosły oczekiwanych efektów ze względu na ciasnoty nie do pokonania. W trakcie wyprawy podjęto próby eksploracji w wyższych partiach jaskini (aż do poziomu ok. -350), również niestety bez rezultatów. Reeksplorowano oraz wykonano pomiary kartograficzne w jaskini Sima Parodia (SCP111) zamykając tym samym kwestię pomiarów Sistema Cemba Vieya (CEM/SCP111/CEV181/G-13).

2016 Kontynuowano eksplorację Pozu de la Torre Santa Maria (PE001), zarówno w niższych partiach jaskini (be rezultatów) jak i wyżej. Na poziomie -255 odkryto perspektywiczny meander, będący starym, nieaktywnym już piętnem partii położonych poniżej tego poziomu. Poznano go na odcinku 230 m odległości horyzontalnej nie kończąc eksploracji. Potwierdzono możliwości eksploracyjne Torca de los Argaos (CEV194) w której osiągnięto głębokość ok. 150 m w ciągu równoległym do znacznych rozmiarów studni. Obecnie prace są utrudnione ze względu na zalegający we wstępnym odcinkach firn.

2017 Ze względu na wycofanie się ze swojego rejonu członków Sección de Exploraciones Subterráneas de Centro Excursionista de Valencia (CEV), rejon Speleoclubu Wrocław został powiększony o 0,8 km². Tym samym południowo-zachodnia granica rejonu ze ścieżki biegnącej z Colluáu La Fragua przez Las Barrastrosas i Hou Las Asturianos do Hou Santu przesunęła się na grań łączącą Colluáu La Fragua - Los Argaos – Cumbre de Cebolleda – Torres de Cebolleda – Torre Santa María i dalej przez Boca'l Hou Santu do wierzchołka Torre de la Canal Parda. Kontynuowano eksplorację Pozu de la Torre Santa Maria (PE001) w meandrze na poziomie – 255. Na głębokości 541 m dokonano połączenia ze znanymi partiami jaskini Pozu de la Aguja de Enol (CEV181), będącej częścią Sistema Cemba Vieya (SCP111/CEM/CEV181/G-13). Dzięki przyłączeniu Pozu de la Torre Santa María (PE001), której otwór stał się najwyższym z pięciu otworów Sistema Cemba Vieya (PE001/SCP111/CEM/CEV181/G-13), uzyskano deniwelację 957 m (-954,+3). Długość całego systemu wzrosła do ponad 9 km, przy blisko 1,5 km rozciągłości poziomej. Pomimo zalegającego firnu kontynuowano eksplorację Torca de los Argaos (CEV194) w której osiągnięto głębokość 166 m, uzależniając dalszą eksplorację od postępu w wytopie zalegającego lodu.

Synteza

Eksplorację tzw. „polskiej strefy eksploracyjnej” można podzielić na kilka etapów:

- 1961-1971 Okres wstępnego rozpoznania rejonu
- Cueva la Fragua, -165 m
- 1972-1975 Okres „francuski” (SCOF)
- Sima de la Torre de los Traviesos (Torre del Alba) o de los Organos (A-1), -416 m
 - Rede de las Barrastrosas (G-7/G-5/G-4), -315 m
 - Pozu los Desvíos (F-3), -280 m
- 1978-trwa Okres „polski”, w którym możemy wyróżnić
- 1978 Rozpoznanie
- 1979-1989 Eksploracja rejonu przez Speleoklub Gliwice
- Pozu del Porru la Capilla (A-11), -863 m
 - Pozu de las Barrastrosas (G-13), -429 m
 - Pozu los Desvíos (F-3), -323 m
 - Pozu del Picu de los Asturianos (A-30), -265 m
 - Sima Profunda, -204 m
- 1991-2007 Eksploracja rejonu przez Speleoclub Wrocław
- Sistema del Hou de la Canal Parda (A-30/A-14/A-25/A-1), -903 m

- Sistema del Canalón de los Desvíos (B-12/B-42/B-39/F-44/D-9/F-18/F-17/F-15), - 736 m
- Pozu del Porru de los Garapozales (A-3), -490 m

2008-trwa Poszerzenie rejonu działalności Speleoklubu Wrocław

- Wspólna eksploracja z członkami Sección de Exploraciones Subterráneas de Centro Excursionista de Valencia (CEV):
 - Sistema Pozu del Aguja de Enol - Pozu de las Barrastrosas (CEV181/G-13), -785 m
- Wycofanie się ze swojego rejonu członków Sección de Exploraciones Subterráneas de Centro Excursionista de Valencia (CEV) i samodzielna dalsza eksploracja (za zgodą CEV) obszaru Cemba Vieya:
 - Sistema Cemba Vieja (SCP111/Cem./CEV181/G-13), -890 m
 - Pozu de la Torre Santa Maria (PE001), 778 m (-775,+3)
- Formalne powiększenie strefy eksploracyjnej Speleoklubu Wrocław (SCW) o obszar Cemba Vieya i wschodnie stoki Los Argaos:
 - Sistema Cemba Vieja (PE001/SCP111/CEM/CEV181/G-13), 957 m (-954,+3)

Członkowie Speleo Club Orsay de Faculte (SCOF) eksplorując rejon przyjęli zasadę systematycznej eksploracji „od dołu” z równoczesnym badaniem obiektów dużych i odkrytych przypadkowo.

Podobną zasadę eksploracji „od dołu” przyjęli w początkowej fazie (1979-1980) członkowie Speleoklubu Gliwice, czego efektem było poznanie m.in. Sima Profunda do głębokości -204 m. Jednak już w roku 1984 zrezygnowali oni z penetracji niższych partii rejonu i skierowali oni swoje zainteresowania na północne stoki Torre del Alba. Okres 1984-1987 to okres eksploracji Pozu del Porru la Capilla (A-11), zakończony w 1987 na głębokości -863 m po osiągnięciu końcowego jeziora.

Potem następuje okres poszukiwań nowych celów i systematycznej eksploracji powierzchniowej w górnych częściach rejonu. Wynikiem tych poszukiwań była eksploracja Pozu de las Barrastrosas (G-13), -429 i Pozu del Picu de los Asturianos (A-30), -265 m. Działalność w tym rejonie Speleoklub Gliwice zakończył w 1989 r.

Eksploracja rejonu przez Speleoklub Wrocław, trwająca nieprzerwanie od 1991 r. początkowo była związana z kontynuacją eksploracji Pozu del Picu de los Asturianos (A-30) i Sima de la Torre de los Traviesos (Torre del Alba) o de los Organos (A-1) czego wynikiem było połączenie tych dwu obiektów w roku 1995 w Sistema del Hou de la Canal Parda (A-30/A-14/A-25/A-1), a w roku 1996 osiągnięcie głębokości -903 m.

Równolegle, w roku 1994, zostaje rozpoczęta dwuletnia eksploracja Sistema del Canalón de los Desvíos (F-18/F-17/F-15), -501 m.

Okres 1997-2000 to okres poszukiwań nowych celów eksploracyjnych oraz badań hydrogeologicznych. Największe efekty przyniosła jednak w tym okresie wyprawa z 1998 r., która dokonała istotnych, z późniejszego punktu widzenia, odkryć w Sistema del Canalón de los Desvíos (F-18/F-17/F-15), -542 i Pozu del Porru de los Garapozales (A-3), -432 m.

Lata 2001-2006 przyniosły nieoczekiwanie powrót eksploracji w Sistema del Canalón de los Desvíos (F-18/F-17/F-15) poprzez dołączenie do systemu kolejnych jaskiń położonych poza Canalón de los Desvíos – B-12 (w roku 2002), D-9 (2003 r.), B-39 (2005 r.), B-42 (2005 r.) i F-44 (2006 r.).

W roku 2003 rozpoczął się dwuletni etap powrotu po pięciu latach do eksploracji Pozu del Porru de los Garapozales (A-3). W roku 2004 osiągnięto głębokość -490 m i w 2005 r. definitywnie tę eksplorację zakończono nie znajdując możliwości dalszej eksploracji.

Rok 2008 to początek dwuletniej wspólnej eksploracji z Sección de Exploraciones Subterráneas de Centro Excursionista de Valencia (CEV) jaskiń położonych w strefie hiszpańskiej. Najpierw (2008-2010) eksploracja położonej w strefie CEV Pozu del Aguja de Enol (CEV181), następnie (2010) połączenie z leżącą po „polskiej” stronie Pozu de las Barrastrosas (G-13), nieco później, już samodzielnie ale za zgodą CEV, połączenie tego systemu z Sistema Cemba Vieja (2012) i ostatecznie (2017) przyłączenie Pozu de la Torre Santa Maria (PE001) i uzyskanie deniwelacji 957 m (-954,+3). W roku 2017 ze względu na wycofanie się z działalności członków Sección de Exploraciones Subterráneas de Centro Excursionista de Valencia (CEV), co de facto nastąpiło po roku 2010, oficjalnie zostaje powiększona strefa eksploracyjna Speleoklubu Wrocław (SCW).

Prowadzona od 1978 r. przez Polaków działalność w masywie zachodnim (El Cornion) Picos de Europa, mimo swej początkowej nieregularności, jest istotnym wkładem w poznanie najwyższej części masywu. Łącznie działało tutaj 37 polskich wypraw, których organizatorami były następujące kluby: Speleoklub Warszawa (1978), Speleoklub Gliwice (1979, 1980, 1984, 1987-1989), Sekcja Tatarnictwa Jaskiniowego Częstochowa (1986 za zezwoleniem Speleoklubu Gliwice), Katowicki Klub Speleologiczny (1986 na zaproszenie Speleo - Club de la Universidad Politécnica de Valencia), Sekcja Grotolazów Klubu

Wysokogórskiego Wrocław (1989 na zaproszenie Speleoklubu Gliwice) oraz Speleoclub Wrocław (1991, 1993-2017).

Pierwsza wersja tego artykułu powstała w roku 1995 i od tego czasu jest on corocznie aktualizowany. Kilukrotnie były dokonywane w nim spore zmiany, zwłaszcza w wyniku pozyskania nowych informacji z działalności w latach 70-tych i 80-tych XX w. oraz działalności w strefie CEV I OUCC. Przedstawiona powyżej historia eksploracji za te lata została zrekonstruowana na podstawie tak wielu materiałów, że nie sposób ich tutaj wymienić. Bardzo często informacje w nich zawarte były nieprecyzyjne. Dziękuję Jurkowi Zygmuntowi za weryfikację faktów z okresu „gliwickiego”. Od roku 1991 informacje pochodzą już „z pierwszej ręki” i są one najbardziej wiarygodne.

Specjalne podziękowania dla naszego przyjaciela a zarazem Członka Honorowego naszego Klubu Armanda Alonsa Bernarda oraz Juana Jose Gonzaleza Suareza z Federacion Asturiana de Espeleologia i tych wszystkich Hiszpanów, dzięki życzliwości których wyprawy w Picos będą naszymi najlepszymi wspomnieniami.